

Blik op beton

CREMATORIUM “UITZICHT” IN KORTRIJK. EEN INGETOGEN PASSAGE TUSSEN BETON EN HORIZON

Kortrijk (Zuidwest-Vlaanderen) heeft sinds 2011 een crematorium. Het is gevestigd in het open en golvende landschap ten zuiden van de stad. Het gebouw is het resultaat van de samenwerking tussen het Belgische architectenbureau SumProject en het Portugese team van Eduardo Souto de Moura, laureaat van de prestigieuze Pritzkerprijs van 2011.

Foto Tom Swijns - www.rienvue.com

EEN STERKE CONTEXT, CONCEPTIE IN CONTINUÏTEIT.

Het project past in het verlengde van de aanleg van de begraafplaats Hoog Kortrijk, een ontwerp van het Italiaanse architecten- en stedenbouwbureau Secchi – Viganò. Deze begraafplaats werd aangelegd halfweg de jaren 90. Ze is een aaneenschakeling van plateaus, doorsneden door scheidingsmuurtjes en paden die de zachte helling van het terrein volgen. In 2005 wensten de stad Kortrijk en de bouwheer van het project, Pylon (intercommunale voor beheer van het crematorium van West-Vlaanderen), de site te vervolledigen met een crematorium. Het moest

een architecturaal kwaliteitsvol project worden dat paste in het concept van de bestaande begraafplaats. Respect en begrip voor de locatie en voor de specifieke functie van het gebouw eisten een uitgesproken fijnzinnige en gevoelige aanpak. Op deze locatie die doordrongen is van een eigen karakter, moest namelijk een gebouw verrijzen dat geschikt is om zijn gebruikers te vergezellen op hun pad, geconfronteerd met het aangrijpende thema van leven en dood. Na een oproep tot voorstellen viel de keuze op een Belgisch-Portugees team dat Eduardo Souto de Moura koppelde aan het bureau SumProject.

Foto's Tom Swijns - www.rienenvue.com

Het gebouw is grotendeels ingegraven en speelt in op de horizontaliteit van het landschap. Precies daardoor springt de schoorsteen in het oog.

De schoorsteen is het enige verticale element van het project. De architecten kozen voor een opgeruwde afwerking.

EEN GEBOUW DAT OPGAAT IN HET LANDSCHAP

Het gebouw is letterlijk wat verzonken in het landschap. Gezien de context en geest van de locatie kozen de architecten voor soberheid, om te focussen op het gevoel tegenover het gebouw. De constructie toont zuivere maar rustgevende lijnen. De rustige maar heldere sfeer is haast voelbaar. Het crematorium is integraal gerealiseerd in ter plaatse gestort beton. Aan de straatzijde is enkel

een lange betonnen muur te zien, één meter hoog. Een groendak bedekt het hele gebouw. Alleen de schoorsteen van het crematorium doorbreekt de horizontaliteit van het landschap. De constructie is bijna volledig ingegraven, zodat alle interactie met de buitenwereld samengebond is in de toegangshellingen, de patio's en de lichtputten die subtiel het traject in het crematorium aangeven.

Aan de binnenzijde volgen de verschillende fasen van de ceremonie een parcours in een gedempt verlichte sfeer, dankzij de patio's en de lichtputten.

1. Toegangshelling bezoekers
2. Hoofdingang
3. Ontvangstruimte
4. Ruimtes voor de families

5. Grote ceremoniezaal
6. Kleine ceremoniezaal
7. Sanitair
8. Administratieve ruimtes

9. Crematieruimte
10. Technische ruimte
11. Toegangshelling personeel

Twee hellingen verbinden het niveau van het maaiveld met het gebouw dat in het terrein verzonken is. Ze leiden de bezoeker naar de ingang, tussen "beschermende" betongordijnen.

EEN GEVOELIG PARCOURS, EEN BESTUDEERDE FUNCTIONALITEIT

Het gebouw houdt een duidelijk parcours in dat werd ontworpen met het oog op bescherming van de intimiteit van de bezoekers. Er zijn bijvoorbeeld twee toegangen voorzien aan weerszijden van het crematorium: de ene voor de bezoekers, de andere voor het personeel. Beide ingangen zijn vanaf de straat bereikbaar via een lange, licht aflopende helling tussen verticale gordijnen in zichtbaar beton. De "publiekshelling" vormt het begin van het bezoek, zowel op materieel als op emotioneel niveau. De bezoekersruimte is verdeeld in een ontvangsthal, twee ceremoniezalen, ruimtes voor de families en sanitair. Aan het einde van de ceremonie en van de crematie worden de bezoekers naar de uitgang geleid en begeven ze zich naar de begraafplaats via een derde helling die zich geleidelijk naar het landschap ontvouwt. De toegang naar de technische lokalen ligt aan het andere uiteinde van het gebouw, zodat contact tussen het personeel van het crematorium en de rouwende families vermeden wordt. Tot slot zijn centraal in het gebouw, rond een grote patio, de administratieve diensten van het crematorium ondergebracht.

Men verlaat het crematorium via de achterkant van het gebouw, weg van de straat, gericht naar het landschap. Het betreft een zachte overgang naar de buitenwereld en – symbolisch – naar het leven. De architecten hebben gespeeld met diverse betontexturen voor meer reliëf in de volumetrie.

Foto's Tom Swijns - www.rienenvue.com

Enkele elementen in zeer glad prefab beton contrasteren met het textuurbeton. Ze beklemtonen het geheel van het gebouw en doen de specifieke plaatsen zoals de ingang beter uitkomen.

BETON OM HET CONCEPT TE CONCRETISEREN

Op technisch niveau is de keuze voor beton een evidentie: het gebouw is immers grotendeels ingegraven in het terrein dat bovendien erg vochtig is. Alle gevels en vloeren werden ter plaatse gegoten met diktes van 30 tot 55 cm. Ook de dakplaat werd gerealiseerd in ter plaatse gestort beton. Ze bestaat uit grote overspanningen die brede vrij binnenruimtes creëren, en ze draagt het grote groendak. Beton is alomtegenwoordig: gevels, hellingen, muurtjes en schoorsteen hebben dezelfde heldere grijze tint die eigen is aan klassiek beton. Dit creëert aldus een harmonie en een gevoel van eenheid zodat alle aandacht gaat naar de volumetrie en de werking van het gebouw. De betonnen oppervlakken puren reliëf uit de verschillende afwerkingen. Alle verticale elementen kregen een textuuropper-

vlak waarin de afdruk van de houten bekistingsplanken zichtbaar is. De toegangshellingen en –wegen werden behandeld om de fijne granulaten in het beton tevoorschijn te laten komen, terwijl de onderkant van de overhangende delen perfect glad is. De schoorsteen werd dan weer gebouchardeerd om hem een grof en apart aspect te geven.

Het crematorium “Uitzicht” is met zijn grote architecturale kwaliteit ongetwijfeld een gebouw dat beton als materiaal schitterend tot uiting laat komen. Ondanks de vele publicaties en commentaren die hierover al verschenen, blijft dit gebouw bijzondere aandacht verdienen. Vermoedelijk omdat het alles inhoudt wat van een constructie een waarachtig stukje architectuur maakt.

BETON EN WATERDICHTHEID

Elk beton met gesloten structuur is van nature ondoorlaatbaar. Hierdoor heeft men voor het crematorium “Uitzicht” geen bijzondere maatregelen met het oog op waterdichtheid moeten nemen voor al zijn ingegraven wanden, en dit ondanks het feit dat het terrein in kwestie erg vochtig is.

Beton bevat poriën en microscopische holtes die zich onvermijdelijk vormen tijdens de hydratatiereactie van cement, door wat men de chemische krimp noemt. De hoeveelheid van deze holtes kan echter sterk beperkt worden door de samenstelling van het beton en een correcte uitvoering. Wat samenstelling aangaat, speelt de verhouding tussen de water- en cementgehalten (W/C) een primordiale rol: er moet zo weinig mogelijk water gebruikt worden! Immers: hoe groter de hoeveelheid water, hoe groter het aantal holtes en poriën. Zij kunnen dan een continu netwerk vormen dat de ondoorlaatbaarheid van het beton schaadt. Wat de uitvoering betreft, dringt zich een correcte verdichting van het beton op, om de gevangen lucht te laten ontsnappen. Verder moet vers beton beschermd worden en dient de bekisting pas laat verwijderd te worden om het risico van betonscheurtjes te beperken.

Foto Tom Swijns - www.rienenvue.com

Auteur: Sylvie Reversez, architect

Meer informatie:

Architecten:

**Souto Moura Arquitectos, S.A.
Rua do Aleixo, nº53, 1º Esq.
4150-043 - Porto, Portugal
T: 00 351 226 187 547**

en

**SumProject
Waterloolaan 90
1000 Brussel
www.sum.be**

Bouwonderneming:

Furnibo